

| 10 | Hoe vrij is de vrije advocaatkeuze op basis van een rechtsbijstandverzekering?

Susanne Fijen – mr. S.C. Fijen is advocaat bij SAP Advocaten te Amersfoort.

Over de grenzen van de vrije advocaatkeuze zijn in de loop der jaren veel discussies en procedures gevoerd, onder meer omdat meer dan de helft van de Nederlanders een rechtsbijstandverzekering heeft.¹ Het Europese Hof van Justitie heeft het recht van vrije advocaatkeuze gaandeweg uitgebreid. Susanne Fijen bespreekt die stapsgewijze verruiming, evenals de vraag of de vrije advocaatkeuze geldt voor iedere zaak die wordt afgesloten met een vaststellingsovereenkomst. Ook stelt ze aan de orde hoe het kostenmaximum het recht op vrije advocaatkeuze in de praktijk drastisch kan beperken.

1. Nationale wetgeving

Het aangaan van een (rechtsbijstand)verzekering is in de basis niets anders dan het aangaan van een overeenkomst, die volgens artikel 6:217 BW tot stand komt door aanbod en aanvaarding. Onder welke (polis)voorwaarden een overeenkomst tot stand komt, is door de wetgever niet bepaald, aangezien tussen partijen contractsvrijheid geldt. Dit neemt niet weg dat de contractsvrijheid voor een aantal overeenkomsten in de wet enigszins aan banden is gelegd. Dit geldt ook voor de verzekeringsovereenkomst, ook al kan het recht op vrije advocaatkeuze worden gezien als een fundamenteel recht van de verzekerde,² of zelfs als een grondrecht.³ Zo bepaalt artikel 7:925 BW dat er: 1) alleen sprake is van een verzekering wanneer de verzekeraar zich tegen betaling van premie door de verzekeringnemer verbindt tot het doen van een of meer uitkeringen, en: 2) er bij het sluiten van de overeenkomst voor partijen geen zekerheid bestaat dat, wanneer of tot welk bedrag uitkering moet worden gedaan, of hoelang de overeengekomen premiebetaling zal duren.

Naast de verzekeringsovereenkomst, is de rechtsbijstandverzekering meer concreet te kwalificeren als een schadeverzekering zoals bedoeld in artikel 7:944 BW. De meeste rechtsbijstandverzekeringen worden afgesloten op basis van een naturapolis in de zin van artikel 7:926 BW, waardoor de verzekeraar anders dan in geld uitkeert. In de praktijk betekent dit dat de rechtsbijstandsverzekeraar de verzekerde voorziet van rechtshulp en niet van geld om zelfstandig rechtshulp in te kopen. Ik ben het evenwel met Krans en Van de Pol eens dat met de stand van het

huidige recht inzake de vrije advocaatkeuze niet meer kan worden gesproken van een zuivere naturapolis.⁴ Het recht op vrije advocaatkeuze geeft de verzekerde immers het recht om op kosten van de rechtsbijstandverzekering in bepaalde gevallen toch zelf rechtshulp in te kopen.

2. Europese richtlijnen

Naast de nationale basisbeginselen gelden er voor de rechtsbijstandverzekering ook Europese basisregels. Op 22 juni 1987 is daarover de eerste richtlijn in werking getreden.⁵ Deze is op 25 november 2009 vervangen door een vernieuwde versie.⁶ In de richtlijn uit 1987 is ter bescherming van de verzekerde een aantal eisen opgenomen waaraan de rechtsbijstandverzekering moet voldoen. Deze eisen zijn in de richtlijn van 2009 niet noemenswaardig gewijzigd. Nederland heeft deze Europese eisen verankerd in de artikelen 4:67 en 4:68 van de Wet Financieel Toezicht (Wft).

Een belangrijke eis betreft die van de vrije advocaatkeuze (artikel 4:67 Wft), die inhoudt dat de rechtsbijstandsverzekeraar ervoor moet zorgen dat in de verzekeringsovereenkomst uitdrukkelijk wordt bepaald dat het de verzekeringnemer vrij staat een advocaat of een andere rechtens bevoegde deskundige te kiezen:

- a) om zijn belangen in een gerechtelijke of administratieve procedure te verdedigen, te vertegenwoordigen of te behartigen; of
- b) indien zich een belangenconflict voordoet.

1 In 2016 ging het om 54% van de bevolking; zie Verbond van Verzekeraars, 'Verzekerd van cijfers 2016'. Zie ook: T. Steinz, 'Gaat het wel goed met onze rechtsbijstandverzekeringen?', *Nederlands Juristenblad* 2018, afl. 23, p. 1649-1655.

2 Zie bijv. T.M.M.P. Westbroek, 'De vrije advocaatkeuze in de rechtsbijstandspolis: rechtsonzekerheid troef?', *Het Verzekerings-Archief* 1997, afl. 4, p. 148.

3 D.B. Holthinrichs, 'Vrije advocaatkeuze en de rechtsbijstandverzekering', *Maandblad voor Vermogensrecht* 2020, afl. 7/8, p. 273-279.

4 H.B. Krans en F.Q. van de Pol, 'Vrije advocaatkeuze en rechtsbijstandverzekeringen', *TCR* 2018, nr. 2, pag. 23-29.

5 Richtlijn 87/344/EEG van de Raad van 22 juni 1987 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de rechtsbijstandverzekering

6 Richtlijn 2009/138/EG betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf.

Een andere eis is dat een rechtsbijstandsverzekeraar ervoor moet zorgen dat in de verzekeringsovereenkomst uitdrukkelijk wordt voorzien in een scheidsrechtelijke procedure (artikel 4:68 Wft). Dit om geschillen tussen de verzekerde en de rechtsbijstandsverzekeraar op te lossen.

3. Jurisprudentie HvJ EU

Het doel van de vrije advocaatkeuze is het adequaat beschermen van de verzekerde.⁷ De vrije advocaatkeuze is echter niet ongelimiteerd en is dus niet volledig vrij. De verzekerde heeft, zoals hiervoor en in artikel 4:67 Wft omschreven, alleen een vrije advocaatkeuze in het geval van een administratieve of gerechtelijke procedure of indien zich een belangenconflict voordoet. Maar wanneer is daarvan sprake?

Zowel de Europese richtlijn uit 1987 als de richtlijn uit 2009 voorziet niet in een definitie van de begrippen 'administratieve' of 'gerechtelijke procedure'. Het is dan ook niet verrassend dat hierover veelvuldig is geprocedeerd bij het Europese Hof van Justitie. Het Hof is volgens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) bevoegd om bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen over onder andere de uitlegging van verdragen.

3.1 Ook vrije advocaatkeuze bij massaschade: Enschig/UNIQA

De eerste belangrijke uitspraak van het Europese Hof van Justitie is de uitspraak in de zaak *Enschig/UNIQA Sachverschirerung AG* van 10 september 2009. De Oostenrijkse Enschig en enkele duizenden andere beleggers hebben geld belegd bij de beleggingsmaatschappijen AMIS Financial Consulting AG en AMIS Asset Management Investment Services AS, die vervolgens insolvent zijn geworden. Enschig en een deel van de andere beleggers hebben een rechtsbijstandsverzekering afgesloten bij UNIQA. Het Oberster Gerichtshof vraagt het Hof om een prejudiciële beslissing te nemen over de uitleg van artikel 4 lid 1 van de richtlijn uit 1987, ofwel ons artikel 4:67 Wft. Namelijk of het artikel zo moet worden uitgelegd dat de rechtsbijstandsverzekeraar zich het recht mag voorbehouden om zelf de rechtshulpverlener voor alle betrokken verzekerden te kiezen wanneer een groot aantal verzekeringnemers schade lijdt door hetzelfde feit. Volgens UNIQA was het fenomeen van massaschadegevallen ten tijde van de vaststelling van de richtlijn in 1987 namelijk nog niet bekend, waardoor de vrije advocaatkeuze daarvoor niet zou gelden. Het Hof volgt dit betoog niet en

beantwoordt de prejudiciële vraag ontkennend.⁸ In het geval van massaschade heeft iedere verzekerde dus zelf een vrije advocaatkeuze.

3.2 Ook vrije advocaatkeuze buiten verplichte procesvertegenwoordiging: Sneller/DAS

Op 7 november 2013 verschijnt vervolgens de uitspraak van het Europese Hof van Justitie in de zaak van de Nederlandse Jan Sneller tegen zijn rechtsbijstandsverzekeraar DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij N.V. Sneller stelt kennelijk onredelijk te zijn ontslagen door zijn werkgever en heeft daarvoor een beroep op zijn rechtsbijstandsverzekeraar gedaan om het ontslag aan te vechten. DAS heeft ermee ingestemd dat Sneller hierover een gerechtelijke procedure voert, maar stelt dat Sneller geen recht heeft op vrije advocaatkeuze. DAS is enkel bereid om zelf rechtsbijstand aan Sneller te verlenen door middel van een eigen jurist: hulp in natura. Zij voert daartoe aan dat voor een procedure bij de kantonrechter tegen een werkgever geen verplichte procesvertegenwoordiging geldt.⁹ Sneller heeft daarop in een gerechtelijke procedure gevorderd dat DAS wordt veroordeeld om de kosten van een externe advocaat te vergoeden. De zaak dient aan tot aan de Hoge Raad, die over de kwestie twee prejudiciële vragen stelt aan het Europese Hof van Justitie.

In de meeste Europese lidstaten worden de procedures gevoerd door een door de verzekerde gekozen advocaat, in Nederland in beginsel door medewerkers in loondienst van de rechtsbijstandsverzekeraar.

Ten eerste de vraag of artikel 4 lid 1 sub a van de richtlijn uit 1987 (artikel 4:67 Wft) het toestaat dat een rechtsbijstandsverzekeraar die in zijn verzekeringsovereenkomst regelt dat rechtsbijstand in beginsel wordt verleend door zijn eigen werknemers (hulp in natura), mag bedingen dat de kosten van een door de verzekerde vrij gekozen advocaat alleen vergoed worden indien de verzekeraar instemt met uitbesteding van de zaak? Het Hof beantwoordt deze vraag ontkennend. Volgens het Hof kan de vrije advocaatkeuze niet worden beperkt 'tot de situaties waarin de verzekeraar besluit dat een externe rechtsbijstandverlener in de arm moet worden genomen'.¹⁰ Daarbij komt volgens het Hof dat een restrictieve uitlegging zoals door DAS wordt bepleit niet verenigbaar is

7 Zie ook de doelstellingen van de richtlijnen 87/344/EEG en 2009/138/EG.

8 HvJ EU 10 september 2009, zaaknr. C-199/08, EU:C:2009:538 (*Enschig/UNIQA Sachverschirerung AG*).

9 Een en ander op basis van artikel 79 Rv juncto artikel 93 Rv.

10 HvJ EU 7 november 2013, zaaknr. C-442/13, ECLI:EU:C:2013:717 (*Sneller/DAS*), r.o. 23.

met de doelstelling van de richtlijn, namelijk het ruim beschermen van de belangen van de verzekerden. Het Hof benadrukt daarbij nog dat ‘de vrije keuze van de rechtshulpverlener een algemene strekking en een bindend karakter heeft’.¹¹

Voorts was aan de orde of het voor het antwoord op de eerste vraag verschil maakt of rechtsbijstand voor de desbetreffende gerechtelijke of administratieve procedure naar nationaal recht verplicht is. Ook deze vraag wordt door het Hof ontkennend beantwoord. Het Hof licht toe:

‘Aangezien, enerzijds, het recht van de verzekerde om zijn rechtshulpverlener vrij te kiezen, een algemene strekking en een bindend karakter heeft, zoals in punt 25 van dit arrest in herinnering is geroepen, en anderzijds, richtlijn 87/344 het bestaan en de reikwijdte van dat recht niet afhankelijk stelt van nationale regels voor de vertegenwoordiging in rechte, zoals blijkt uit onder meer de elfde overweging van de considerans en artikel 4, lid 1, sub a, van de richtlijn, kunnen deze nationale regels niet van invloed zijn op het antwoord op de eerste vraag.’¹²

De uitspraak van het Hof in de zaak Sneller/DAS heeft het recht van vrije advocaatkeuze aanmerkelijk verruimd. Het Hof maakte immers duidelijk dat het niet meer aan de nationale wetgever en ook niet aan de rechtsbijstandsverzekeraar is om te bepalen wanneer de vrije advocaatkeuze geldt. In de meeste Europese lidstaten zal deze uitspraak niet problematisch zijn geweest, aangezien de meeste rechtshulp daar al standaard werd uitbesteed. Nederland lijkt daarin een vreemde eend in de bijt, aangezien hier juist hulp in natura de standaard is.¹³ Steinz stipte hierover al in 2018 aan dat Nederland het enige land is waar medewerkers in loondienst van de verzekeraar procedures mogen voeren. In de andere zeventien landen waarin bijvoorbeeld DAS een rechtsbijstandverzekering aanbiedt, is dat niet het geval en worden de procedures door een door de verzekerde gekozen advocaat gevoerd.¹⁴

3.3 Het begrip ‘administratieve procedure’: Massar/DAS en Büyüktipi/Achmea

Het is dan ook niet verrassend dat op 7 april 2016 opnieuw twee uitspraken verschijnen van het Europese Hof van Justitie over prejudiciële vragen die vanuit Nederland

zijn gesteld. De behoefte aan afbakening van de vrije advocaatkeuze is voor Nederlandse rechtsbijstandsverzekeraars immers groot.¹⁵ De vragen gaan over de uitlegging van het begrip ‘administratieve procedure’ uit artikel 4 lid 1 van de richtlijn uit 1987 (artikel 4:67 Wft).

De eerste zaak speelt tussen Johannes Massar en (wederom) DAS. De werkgever van Massar vraagt in 2014 een ontslagvergunning voor hem aan bij het UWV (een bestuursorgaan). Massar wil zich in deze procedure bij het UWV graag laten bijstaan door een advocaat en verzoekt om dekking van de advocaatkosten bij zijn rechtsbijstandsverzekeraar DAS. Volgens DAS vallen deze kosten echter niet onder de vrije advocaatkeuze van artikel 4:67 Wft, omdat de procedure bij het UWV geen gerechtelijke of administratieve procedure zou zijn.¹⁶ Tegen het wel/niet verlenen van een ontslagvergunning kan bij het UWV geen bezwaar worden gemaakt of beroep worden ingesteld bij een ander bestuursorgaan of een rechterlijke instantie. De werknemer kan alleen via de burgerlijke rechter een vordering tot schadevergoeding indienen op grond van kennelijk onredelijk ontslag. Duidelijk is dat een procedure bij de burgerlijke rechter wel onder artikel 4:67 Wft valt.¹⁷ Maar hoe zit het met de daaraan voorafgaande procedure bij het UWV over de aanvraag van de ontslagvergunning? Die (prejudiciële) vraag legt de Hoge Raad aan het Europese Hof van Justitie voor.¹⁸

De tweede zaak speelt tussen Büyüktipi en Stichting Achmea Rechtsbijstand. Büyüktipi lijdt aan verschillende psychische en fysieke aandoeningen en heeft in november 2013 bij CIZ (net als het UWV een bestuursorgaan) een indicatie voor zorg uit hoofde van de AWBZ aangevraagd. De aanvraag wordt afgewezen. Büyüktipi wil hiertegen bezwaar maken bij CIZ en verzoekt zijn rechtsbijstandsverzekeraar Achmea om vergoeding van de kosten van een naar zijn keuze gespecialiseerde advocaat. Achmea is daartoe niet bereid, waarop Büyüktipi een procedure begint. Het Gerechtshof Amsterdam stelt vervolgens de prejudiciële vraag aan het Europese Hof van Justitie of een dergelijke bezwaarprocedure bij het CIZ een administratieve procedure betreft als bedoeld in artikel 4:67 Wft.¹⁹

In beide uitspraken begint het Hof met de overweging dat het begrip ‘administratieve procedure’ moet worden gelezen in tegenstelling tot het begrip ‘gerechtelijke pro-

11 HvJ EU 7 november 2013, zaaknr. C-442/13, ECLI:EU:C:2013:717 (Sneller/DAS), r.o. 25.

12 HvJ EU 7 november 2013, zaaknr. C-442/13, ECLI:EU:C:2013:717 (Sneller/DAS), r.o. 31.

13 D.B. Holthinrichs, ‘Vrije advocaatkeuze en de rechtsbijstandverzekering’, *Maandblad voor Vermogensrecht* 2020, afl. 7/8, p. 273-279.

14 T. Steinz, ‘Gaat het wel goed met onze rechtsbijstandverzekeringen?’, *Nederlands Juristenblad* 2018, afl. 23, p.1649-1655.

15 D.B. Holthinrichs, ‘Vrije advocaatkeuze en de rechtsbijstandverzekering’, *Maandblad voor Vermogensrecht* 2020, afl. 7/8, p. 273-279.

16 HvJ EU 7 april 2016, zaaknr. C-460/14, EU:C:2016:216 (Masar/ DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV), r.o. 7-12, verder: ‘Masar/Das’.

17 Masar/Das, r.o. 14.

18 Masar/Das, r.o. 16.

19 HvJ EU 7 april 2016, zaaknr. C-5/15, EU:C:2016:218 (Büyüktipi/Achmea Schadeverzekeringen NV en Stichting Achmea Rechtsbijstand), r.o. 8-14, verder: ‘Büyüktipi/Achmea’.

cedure'.²⁰ Daarmee bedoelt zij dat niet alleen een vrije advocaatkeuze geldt in het geval van een procedure bij een gerecht in eigenlijke zin, maar ook in andere gevallen: de administratieve procedure. Wanneer dit niet het geval zou zijn, zou volgens het Hof 'de door de wetgever van de Europese Unie met zoveel woorden gebruikte uitdrukking "administratieve procedure" haar betekenis ontnemen'.²¹

Dan vervolgt het Hof haar overwegingen in beide zaken door te verduidelijken dat zowel de voorbereidende fase als de besluitfase van een gerechtelijke of administratieve procedure onder de vrije advocaatkeuze valt. De uitlegging van het begrip 'administratieve procedure' kan in die zin dan ook niet worden beperkt.²²

Uiteindelijk komt het Hof in de zaak *Massar/DAS* tot de conclusie dat onder 'administratieve procedure' ook de procedure over de ontslagvergunning bij het UWV valt, aangezien de rechten van de werknemer door het besluit van het UWV worden geraakt en dat zijn belangen die als verzekerde van DAS bescherming behoeven in de procedure. Tegen het besluit van het UWV staat immers geen bezwaar of beroep open. Daarbij benadrukt het Hof nog dat het juist de bedoeling is van de richtlijn uit 1987 om de belangen van de verzekerde ruime bescherming te bieden.²³

In de zaak *Büyüktipi /Achmea* komt het Hof ook tot de conclusie dat de bezwaarprocedure bij een bestuursorgaan onder het begrip 'administratieve procedure' valt. Volgens het Hof worden de rechten van de verzekerde zowel geraakt door het oorspronkelijke besluit van het CIZ als door het besluit op bezwaar. Het feitenonderzoek vindt immers plaats in de administratieve procedure. Die procedure vormt de grondslag voor de besluitvorming in het kader van de erop volgende administratieve of gerechtelijke procedure. Gezien die omstandigheden kan volgens het Hof:

'niet worden betwist dat de verzekerde behoefte heeft aan rechtsbescherming in een procedure die onmisbaar is om beroep te kunnen instellen bij de bestuursrechter'.²⁴

Daar waar de Europese richtlijnen van 1987 en 2009 niet voorzien in een uitleg van het begrip 'administratieve procedure', geven deze uitspraken van het Europese Hof van Justitie meer grip op het begrip. In ieder geval omvat het begrip procedures bij een bestuursorgaan (zowel de

voorbereidende fase als de besluitfase) waarin de rechten van de verzekerde door het besluit van het bestuursorgaan worden geraakt. De belangen van de verzekerde behoeven volgens het Hof ook in die procedures bescherming, waardoor de verzekerde recht heeft op vrije advocaatkeuze.

3.4 Zelfs vrije advocaatkeuze bij buitengerechtelijke bemiddeling: Ordes van balies/Ministerraad

Op 14 mei 2020 wordt de vrije advocaatkeuze opnieuw ruim uitgelegd door het Hof van Justitie. De zaak gaat over een wetsartikel over de vrije advocaatkeuze dat in april 2017 in België in werking is getreden. In dit artikel werd de vrije advocaatkeuze zo ingeperkt dat alleen nog vrije advocaatkeuze zou bestaan in het geval van een gerechtelijke, administratieve of arbitrageprocedure. In het geval van een arbitrage, bemiddeling of een andere vorm van buitengerechtelijke geschillenbeslechting zou er enkel vrije keuze zijn om 'een gekwalificeerd persoon' te kiezen niet zijnde een advocaat. Reden waarom de Orde van Vlaamse Balies (de Nederlandstalige balies in België) en Ordre des barreaux francophones et germanophone (de Frans- en Duitstalige balies in België), tezamen genoemd in deze uitspraak 'Ordes van balies', het artikel wilde laten vernietigen.²⁵

Ook de buitengerechtelijke bemiddeling valt onder het begrip 'gerechtelijke procedure' – dat deze procedure niet bij een rechterlijke instantie wordt gevoerd, maakt dit niet anders.

Om de uitspraak van het Europese Hof van Justitie te begrijpen, is wat achtergrond van het Belgisch recht vereist. Het Belgisch recht is bij wet voorzien van twee bemiddelingsvormen: buitengerechtelijke bemiddeling²⁶ en gerechtelijke bemiddeling²⁷. Daarbij is voor het begrip van deze uitspraak de buitengerechtelijke bemiddeling belangrijk. Deze vorm van bemiddeling is het meest vergelijkbaar met de mediaton zoals wij dit in Nederland kennen:

'Buitengerechtelijke bemiddeling kan door elke partij voor, tijdens of na een rechtspleging aan de andere partijen worden voorgesteld. De partijen wijzen in onderlinge overeen-

20 *Massar/Das*, r.o. 19; *Büyüktipi/Achmea*, r.o. 17.

21 *Massar/Das*, r.o. 20; *Büyüktipi/Achmea*, r.o. 18.

22 *Massar/Das*, r.o. 21; *Büyüktipi/Achmea*, r.o. 19.

23 *Massar/Das*, r.o. 22-28.

24 *Büyüktipi/Achmea*, r.o. 15-26.

25 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 8-9.

26 Te vinden in artikel 1730 t/m 1733 Gerechtelijk Wetboek.

27 Te vinden in artikel 1734 t/m 1737 Gerechtelijk Wetboek.

stemming de bemiddelaar aan of belasten een derde met die aanwijzing. Wanneer de partijen tot een bemiddelingsakkoord komen, wordt dat in een gedateerd en door hen en de bemiddelaar ondertekend geschrift vastgelegd. Indien de bemiddelaar die de bemiddeling leidde erkend is door de federale bemiddelingscommissie, kunnen de partijen of een van hen het bemiddelingsakkoord ter homologatie voorleggen aan de bevoegde rechter. (...) De homologatiebeschikking heeft de gevolgen van een vonnis, waardoor het gehomologeerde akkoord uitvoerbare kracht verkrijgt.²⁸

Aan het Europese Hof van Justitie wordt de prejudiciële vraag gesteld of de richtlijn van 2009 (artikel 4 van de richtlijn uit 1987 en ons artikel 4:67 Wft) zo moet worden uitgelegd dat het begrip ‘gerechtelijke procedure’ ook:

‘betrekking heeft op een procedure voor gerechtelijke of buitengerechtelijke bemiddeling waarbij een rechterlijke instantie betrokken is of kan zijn, hetzij bij het inleiden van deze procedure hetzij na afloop ervan’.²⁹

Het begrip ‘gerechtelijke procedure’ moet volgens het Hof net zo ruim worden uitgelegd als het begrip ‘administratieve procedure’ in de uitspraken *Sneller/DAS*, *Massar/DAS* en *Büyüktipi(AK)/Achmea*. Daaruit volgt dat het begrip:

‘gerechtelijke procedure niet kan worden beperkt tot uitsluitend niet-administratieve procedures voor een gerecht in eigenlijke zin, en ook niet door een onderscheid te maken tussen de voorbereidende fase en de besluitfase van een dergelijke procedure. Elke fase die kan leiden tot een procedure bij een rechterlijke instantie, zelfs een voorafgaande fase, moet dus worden geacht onder het begrip “gerechtelijke procedure” in de zin van artikel 201 van richtlijn 2009/138 te vallen’.³⁰

Ten aanzien van de gerechtelijke bemiddeling meent het Hof dat deze bemiddeling onderdeel uitmaakt van een al lopende gerechtelijke procedure en daardoor ook valt onder de vrije advocaatkeuze.

Interessanter is de overweging van het Hof ten aanzien van de buitengerechtelijke bemiddeling. Daarover oordeelt zij dat ook dit onder het begrip ‘gerechtelijke procedure’ valt. Het feit dat de bemiddelingsprocedure niet bij een rechterlijke instantie wordt gevoerd, maakt dit volgens haar niet anders:³¹

‘In het kader van een procedure die de rechtspositie van de verzekeringnemer definitief kan vaststellen zonder dat er een reële mogelijkheid bestaat om deze positie te wijzigen door middel van een beroep in rechte, heeft de verzekeringnemer behoefte aan rechtsbescherming, en gelet op de gevolgen van de homologatie van het uit de bemiddeling voortvloeiende akkoord zullen de belangen van de verzekeringnemer die een beroep doet op bemiddeling beter worden beschermd indien hij zich kan beroepen op het in artikel 201 van richtlijn 2009/138 neergelegde recht op vrije keuze van de vertegenwoordiger, net zoals een verzekeringnemer die zich rechtstreeks tot de rechter zou wenden’.³²

Daarbij merkt het Hof nog op dat het Unierecht het gebruik van bemiddelingsprocedures aanmoedigt en noemt zij nog expliciet de mogelijkheid van bemiddeling en mediation in burgerlijke- en handelszaken. Het zou volgens het Hof dan ook:

‘incoherent zijn indien het Unierecht het gebruik van dergelijke methoden zou aanmoedigen en tegelijkertijd de rechten zou beperken van justitiabelen die besluiten om een beroep te doen op deze methoden’.³³

De conclusie van het Hof is dan ook dat het begrip ‘gerechtelijke procedure’ ook ziet op:

‘een procedure voor gerechtelijke of buitengerechtelijke bemiddeling waarbij een rechterlijke instantie betrokken is of kan zijn, hetzij bij het inleiden van deze procedure hetzij na afloop ervan’.³⁴

4. Alleen bij mediation of nog een stap verder?

Over deze laatste uitspraak is in Nederland de nodige discussie ontstaan. Zo reageerde het Verbond van Verzekeraars op 15 juni 2020 dat de uitspraak niet voor Nederlandse Rechtsbijstandsverzekeraars zou gelden, omdat het Nederlandse rechtssysteem op het gebied van bemiddeling – kort gezegd – niet te vergelijken is met dat van onze zuiderburen.³⁵ Dit standpunt is mijns inziens onhoudbaar. Het Europese Hof van Justitie heeft met haar uitspraak namelijk de strekking en de werking van de richtlijn van 2009 toegelicht en die werking houdt niet op bij de landgrenzen: iedere lidstaat is aan deze richtlijn gebonden, ook Nederland. Daarbij komt dat het Hof haar uitspraak niet alleen richt tot België, maar een algemene

28 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 11-12.

29 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 19.

30 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 31.

31 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 34.

32 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 38.

33 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 41.

34 HvJ EU 14 mei 2020, zaaknr. C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, r.o. 42.

35 Zie : <https://bit.ly/3iqP8Lt>.

uitleg geeft over het begrip ‘gerechtelijke procedure’, zoals ook Holthinrichs al betoogde.³⁶

4.1 Mediation

In ieder geval valt de buitengerechtelijke bemiddelingsmogelijkheid van mediation mijns inziens onder de uitleg van het Hof. Daarbij is weliswaar geen rechterlijke instantie betrokken, zoals dat in België wel het geval is bij afloop van de buitengerechtelijke bemiddeling, maar met mediation wordt de rechtspositie van de verzekeringnemer definitief vastgesteld zonder dat er een reële mogelijkheid bestaat om deze positie te wijzigen door middel van een beroep in rechte. Wanneer na de mediation een akkoord wordt bereikt, wordt in letselschadezaken doorgaans een vaststellingsovereenkomst in de zin van artikel 7:900 BW ondertekend. Door ondertekening van een vaststellingsovereenkomst binden partijen zich jegens elkaar aan een beslissing over hetgeen rechtens tussen hen geldt.³⁷ De vaststellingsovereenkomst is na ondertekening nog maar lastig te vernietigen. Dat is in de praktijk doorgaans alleen mogelijk wanneer een van de partijen een geslaagd beroep doet op dwaling.³⁸ Volgens artikel 6:228 lid 1 BW kan er sprake zijn van dwaling wanneer een der partijen zich erop beroept dat hij de overeenkomst niet gesloten zou hebben wanneer hij de juiste voorstelling van zaken gehad zou hebben. Duidelijk is dat een geslaagd beroep op dwaling buitengewoon lastig is, waardoor de rechtspositie van de verzekeringnemer definitief vastgesteld wordt zonder dat er een reële mogelijkheid bestaat om deze positie te wijzigen door middel van een beroep in rechte.

4.2 Vrije advocaatkeuze in alle (letselschade) zaken met vaststellingsovereenkomst?

Vanzelfsprekend worden vaststellingsovereenkomsten niet alleen na een mediation gesloten. In de letselschadepraktijk wordt aan het einde van vrijwel iedere zaak immers een vaststellingsovereenkomst gesloten, die grote juridische gevolgen voor het slachtoffer heeft. De vraag die rijst is of dan voor iedere zaak die wordt afgesloten met een vaststellingsovereenkomst (dus ook zonder mediation daaraan voorafgaand) het recht op vrije advocaatkeuze geldt. Mijns inziens zou die vraag positief moeten worden beantwoord. Dit zal met name van belang zijn voor letselschadezaken waarin de aansprakelijkheid (nog) niet is erkend, maar ook voor zaken waarin dit wel

al het geval is. Wanneer de aansprakelijkheid is erkend, kan het slachtoffer op grond van artikel 6:96 lid 2 BW weliswaar de redelijke kosten van rechtsbijstand verhalen op de aansprakelijke partij, maar hierover bestaat in de praktijk veelal discussie met de aansprakelijke partij, bijvoorbeeld over de hoogte van het uurtarief van de advocaat. Aangezien de rechtsbijstandsverzekeraar volgens het Hof is gehouden om de advocaatkosten ook bij buitengerechtelijke bemiddeling te vergoeden op basis van de vrije advocaatkeuze, is zij mijns inziens ook gehouden om de eventuele kosten te vergoeden die niet door de aansprakelijke partij worden vergoed. Op basis van de vrije advocaatkeuze is de verzekerde/het slachtoffer immers vrij om een (gespecialiseerde) advocaat te kiezen ongeacht het uurtarief van de advocaat.

Mijns inziens geldt de vrije advocaatkeuze voor iedere zaak die wordt afgesloten met een vaststellingsovereenkomst, dus ook zonder voorafgaande mediation.

Ook het Kifid lijkt de mening te zijn toegedaan dat buitengerechtelijke bemiddeling in Nederland (waarbij zij ook specifiek mediation benoemt) onder de vrije advocaatkeuze valt, zo blijkt uit haar bindende advies van 31 maart 2021. Het advies is opgesteld naar aanleiding van een klacht die bij het Kifid is ingediend door een verzekerde van DAS tegen DAS. Zij is atlete en werd in december 2018 na een triatlon benaderd door een journalist die over haar een artikel wilde schrijven, waarop zij positief reageerde. Uiteindelijk stonden in het artikel diverse onwaarheden, foute citaten en was de toon van het artikel negatief. Een en ander heeft tot reputatieschade en gederfde inkomsten geleid. De atlete wilde een gespecialiseerde advocaat in de hand nemen om rectificatie en een schadevergoeding te bewerkstelligen. Zij verzocht DAS om de kosten hiervan te vergoeden. DAS was hier echter niet toe bereid aangezien blijkens de polisvoorwaarden van de rechtsbijstandverzekering enkel vrije advocaatkeuze geldt bij een gerechtelijke procedure. De advocaatkosten in het minnelijke traject zouden hierdoor niet worden vergoed.³⁹ Het belangrijkste argument dat DAS hiertoe in de klachtenprocedure aanvoert is dat de premies van de rechtsbijstandverzekeringen stijgen wanneer ook het minnelijke traject onder de reikwijdte van de vrije advocaatkeuze zou vallen.⁴⁰

36 D.B. Holthinrichs, ‘Vrije advocaatkeuze en de rechtsbijstandverzekering’, *Maandblad voor Vermogensrecht* 2020, afl. 7/8, p. 273-279.

37 J.M. Boeren, *Sdu Commentaar Vermogensrecht. Burgerlijk Wetboek 7, artikel 900*, Den Haag: Sdu Uitgevers: 2013, onder ‘C.6: rechtsgevolgen’.

38 Andere mogelijkheden tot vernietiging van de vaststellingsovereenkomst kunnen een beroep op bedreiging, bedrog of misbruik van omstandigheden uit artikel 3:44 BW zijn, maar dat zal in de letselschadepraktijk niet vaak voorkomen.

39 Bindend advies Kifid inzake Consument/DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V., 31 maart 2021, overweging 2.1-2.23.

40 Bindend advies Kifid inzake Consument/DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V., 31 maart 2021, overweging 2.19.

Onder verwijzing naar de uitspraak van het Europese Hof van Justitie van 14 mei 2020 besluit het Kifid desondanks dat DAS de advocaatkosten wel degelijk moet vergoeden en dat zij de vrije advocaatkeuze niet mag beperken tot gerechtelijke procedures.⁴¹ Zij legt aan haar beslissing ten grondslag:

‘Hoewel de prejudiciële vraag die door het Grondwettelijk Hof van België aan het HvJ EU is voorgelegd, ziet op de vraag of het recht op vrije advocaatkeuze geldt voor de Belgische gerechtelijke of buitengerechtelijke bemiddelingsprocedure, ziet de commissie voldoende aanknopingspunten om aan te nemen dat de hiervoor onder 3.9 geciteerde uitleg van het begrip gerechtelijke procedure door het HvJ EU niet alleen ziet op de Belgische bemiddelingsprocedure. Dat wil zeggen dat dit begrip ook bij rechtsbijstandverzekeringen in Nederland ruim moet worden opgevat. Uit eerdere uitspraken van het HvJ EU betreffende de vrije keuze van rechtshulpverlener kan worden geconcludeerd dat artikel 4 lid 1 van richtlijn 87/344/EEG – en dus ook artikel 201 lid 1 onder a van richtlijn 2009/138/EG – een algemene strekking en een bindend karakter heeft. In de uitspraak van 14 mei 2020 heeft het HvJ EU in de overwegingen 30 en 31 “in algemene zin” overwogen dat het begrip “gerechtelijke procedure” in de zin van artikel 201 van richtlijn 2009/138/EG even ruim moet worden uitgelegd als het begrip ‘administratieve procedure’. Gelet op de eerdere uitspraken, betekent dit dat het begrip “gerechtelijke procedure” in de zin van artikel 201 lid 1 onder a van richtlijn 2009/138/EG niet kan worden beperkt door een onderscheid te maken tussen een voorbereidende fase en de besluitfase. Elke fase die kan leiden tot een procedure bij de rechterlijke instantie, zelfs een voorafgaande fase, valt onder het begrip “gerechtelijke procedure”. (...)

Dit betekent dat een verzekerde in geval van een beroep op de rechtsbijstandverzekering in elke fase die kan leiden tot een procedure bij een rechterlijke instantie een beroep op de vrije advocaatkeuze toekomt. Daarbij geldt wel als voorwaarde dat sprake moet zijn van een conflict, te definiëren als het bestaan van een belangentegenstelling.⁴²

Bij de publicatie van het advies op haar website voegt het Kifid hier nog aan toe:

‘De Geschillencommissie ziet voldoende aanknopingspunten om deze uitleg ook toe te passen op de Nederlandse praktijk van rechtsbijstandverzekeringen. Het begrip ‘gerechtelijke procedure’ kan niet worden beperkt door een onderscheid te maken tussen een voorbereidende fase en de besluitfase. Elke fase die kan leiden tot een procedure bij de rechter, dus ook een buitengerechtelijke zoals bemid-

deling of mediation, valt onder het begrip ‘gerechtelijke procedure’.⁴³

DAS heeft aangekondigd tegen de uitspraak van het Kifid in beroep te gaan, waardoor het laatste woord hierover nog niet is gezegd.⁴⁴ Ongetwijfeld zal hierover in de toekomst ook een nieuwe uitspraak van het Europese Hof van Justitie volgen, maar vooralsnog zullen de Nederlandse rechtsbijstandsverzekeraars ervan uit moeten gaan dat de vrije advocaatkeuze ook geldt bij buitengerechtelijke bemiddeling.

5. Inperkingen

Wanneer eenmaal het (steeds verder verruimde) recht op vrije advocaatkeuze bestaat, wil dat niet zeggen dat de rechtsbijstandsverzekeraar in het geheel geen beperkingen mag stellen aan de uitvoering van dat recht. Als basis tussen de verzekerde en de rechtsbijstandsverzekeraar gelden nog altijd de polisvoorwaarden die partijen bij het aangaan van de verzekeringsovereenkomst zijn overeengekomen, waarin inperkingen op de vrije advocaatkeuze kunnen worden opgenomen.

5.1 Kostenmaximum

In de polisvoorwaarden is doorgaans een kostenmaximum opgenomen voor de vrije advocaatkeuze, waarmee het bedrag dat de verzekerde aan een advocaat kan besteden aan banden wordt gelegd. De verzekerde is dus weliswaar vrij om zelf een advocaat te kiezen, maar wordt in deze keuze (soms sterk) beperkt door het kostenmaximum. Een gespecialiseerd advocaat hanteert vanzelfsprekend een hoger uurtarief dan een niet-gespecialiseerd advocaat, waardoor het kostenmaximum bij inschakeling van een gespecialiseerd advocaat sneller bereikt zal zijn. Het Europese Hof van Justitie heeft op 26 mei 2011 in de zaak *Stark/DAS* al geoordeeld dat lidstaten niet aan verzekeraars kunnen opleggen dat zij de volledige advocaatkosten vergoeden en dat verzekeraars beperkingen aan de kostendekking mogen stellen, maar alleen voor zover de inhoud van de vrije advocaatkeuze niet wordt aangetast, althans:

‘voor zover, teneinde de vrijheid van de verzekerde om de met zijn vertegenwoordiging belaste persoon te kiezen niet van haar inhoud te beroven, deze beperking slechts betrekking heeft op de reikwijdte van de dekking door de rechtsbijstandsverzekeraar van de kosten van de bijstand door een vertegenwoordiger, en de door deze verzekeraar werkelijk

41 Bindend advies Kifid inzake Consument/DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V., 31 maart 2021, overweging 3.14.

42 Bindend advies Kifid inzake Consument/DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V., 31 maart 2021, overweging 3.11 en 3.12.

43 Zie: <https://bit.ly/3g2PLJr>.

44 Zie: <https://bit.ly/3x59JCH>.

betaalde vergoeding toereikend is, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.⁴⁵

Daarbij merkt het Hof nog op dat het partijen vrij staat om een hoger niveau van vergoeding van de advocaatkosten overeen te komen, eventueel tegen betaling van een hogere premie door de verzekerde.⁴⁶

Het is de vraag of het kostenmaximum dat door Nederlandse rechtsbijstandsverzekeraars wordt gehanteerd de inhoud van de vrije advocaatkeuze niet aantast. Uit onderzoek van de Consumentenbond van 24 december 2020 op basis van cijfers van MoneyView blijkt dat rechtsbijstandsverzekeraars in het kostenmaximum een onderscheid maken tussen procedures waarin bijstand door een advocaat bij wet verplicht is en procedures waarin dit niet het geval is. Het kostenmaximum ligt voor procedures waarin bijstand van een advocaat bij wet verplicht is, (vele malen) hoger dan voor procedures waarvoor geen advocaat verplicht is. Zo bedraagt het kostenmaximum bij DAS, ASR en Ditzo bij verplichte bijstand door een advocaat € 60.000, en bedraagt dit maximum slechts € 6.050 wanneer bijstand door een advocaat niet verplicht is. Daarbij komt dat bij veel verzekeraars ook een eigen risico van € 250 geldt wanneer een advocaat wordt ingeschakeld terwijl dit niet bij wet verplicht is, waardoor de drempel om een advocaat in te schakelen nog hoger wordt.⁴⁷

Een ander klemmende punt is te meer nu uit een eerder onderzoek (2014) van de Consumentenbond op basis van cijfers van MoneyView blijkt dat de kosten van de rechtsbijstandverzekering (een interne advocaat of jurist) vrijwel altijd volledig worden vergoed.⁴⁸ Wanneer de verzekerde gebruik maakt van het recht op vrije advocaatkeuze is dat dus (lang) niet het geval.

Een slachtoffer van een beroepsziekte kan door het kostenmaximum bijna geen gespecialiseerd advocaat kiezen, omdat de zaak bij de kantonrechter aanhangig moet worden gemaakt, waar een advocaat niet verplicht is.

Mijns inziens staat het (grote) verschil in kostenmaximum bij het inschakelen van een interne/externe advocaat in een procedure waarvoor bij wet wel/geen verplichting om bij advocaat te procederen bestaat, haaks op hetgeen het Europese Hof van Justitie in de zaak *Snel-*

ler/DAS heeft overwogen. Daarin overwoog het Hof immers dat de vrije advocaatkeuze niet kan worden beperkt ‘tot de situaties waarin de verzekeraar besluit dat een externe rechtsbijstandverlener in de arm moet worden genomen’.⁴⁹ Wanneer dat wel zo zou zijn, zou dat volgens het Hof onverenigbaar zijn met de doelstelling van de richtlijn, namelijk het ruim beschermen van de belangen van de verzekerden.⁵⁰ Zeker met deze overwegingen van het Hof in het achterhoofd doet het kostenmaximum voor procedures waarin geen bijstand door een advocaat verplicht is, mijns inziens afbreuk aan de inhoud van het recht op vrije advocaatkeuze. Door het kostenmaximum dermate laag te houden, wordt het de verzekerde welhaast onmogelijk gemaakt om een (gespecialiseerde) advocaat in te schakelen.

Zo wordt het voor een slachtoffer van een beroepsziekte met een rechtsbijstandverzekering welhaast onmogelijk gemaakt om een gespecialiseerd advocaat in te schakelen, aangezien de zaak volgens artikel 79 juncto artikel 93 sub c Rv bij de kantonrechter aanhangig moet worden gemaakt waardoor het niet verplicht is om bij advocaat te procederen. Dit terwijl inschakeling van een gespecialiseerde advocaat door het slachtoffer onvermijdelijk is vanwege de juridische (en voor een leek ingewikkelde) discussie.

Daarbij komt dat zaken over beroepsziekten bij uitstek kostbare zaken zijn waarin deskundigen nodig zijn en veelal langlopende procedures worden gevoerd. Dit is zorgwekkend, aangezien een particulier zich dit niet zal realiseren bij het afsluiten van een rechtsbijstandverzekering en het voor het merendeel niet mogelijk zal zijn om de (advocaat)kosten zelf te bekostigen.

Een ander punt is nog zorgwekkender nu het Europese Hof van Justitie en ook het Kifid heeft geoordeeld dat de vrije advocaatkeuze ook in buitengerechtelijke bemiddelingsprocedures geldt (waarbij een advocaat niet verplicht is) en er nog altijd meer zaken buitenrechter worden afgedaan dan binnen rechte, zeker in het geval van letselschade. Hoe goed worden de belangen van de verzekerde/het letselschadeslachtoffer in de praktijk nu eigenlijk beschermd, hetgeen het doel is van de vrije advocaatkeuze?

Ook het kostenmaximum dat een aantal rechtsbijstandsverzekeraars stellen aan procedures waarin een advocaat wel verplicht is, doet mijns inziens afbreuk aan de vrije advocaatkeuze. Zo vergoeden Arag, Anker, United Insurance en Voogd & Voogd volgens het onderzoek van de Consumentenbond in dat geval maximaal slechts

---

45 HvJ EU 26 mei 2011 zaaknr. C-293/10, ECLI:EU:C:2011:355, r.o. 36.

46 HvJ EU 26 mei 2011 zaaknr. C-293/10, ECLI:EU:C:2011:355, r.o. 34.

47 Zie : <https://bit.ly/35d3Myh>.

48 Zie : <https://bit.ly/35d3Myh>.

49 HvJ EU 7 november 2013, zaaknr. C-442/13, ECLI:EU:C:2013:717 (*Sneller/DAS*), r.o. 23.

50 HvJ EU 7 november 2013, zaaknr. C-442/13, ECLI:EU:C:2013:717 (*Sneller/DAS*), r.o. 25.

€ 15.000.⁵¹ Dat klinkt misschien als een aanzienlijk bedrag, maar dat is het in de praktijk niet. Een gerechtelijke procedure kost nu eenmaal tijd. Daarbij komt nog dat voor zowel de verzekerde als diens tegenpartij in de procedure nog de mogelijkheid van hoger beroep bestaat, hetgeen opnieuw (hoge) kosten met zich kan brengen en waarvan de kans klein is dat dit nog binnen het budget van de rechtsbijstandverzekering valt.

5.2 Haalbaarheid van de zaak

Een andere beperking die door rechtsbijstandsverzekeraars vaak aan de vrije advocaatkeuze wordt gesteld, is de juridische haalbaarheid van de zaak. De rechtsbijstandsverzekeraar is hierdoor – en mijns inziens begrijpelijk – vaak niet bereid om de advocaatkosten te vergoeden voor een procedure die juridisch gezien onvoldoende haalbaar is. Het is echter de rechtsbijstandsverzekeraar die de afweging maakt of de procedure voldoende kans van slagen heeft. Dit staat haaks op hetgeen het Europese Hof van Justitie oordeelde in de zaak *Sneller/DAS*, namelijk dat de vrije advocaatkeuze niet kan worden beperkt ‘tot de situaties waarin de verzekeraar besluit dat een externe rechtsbijstandverlener in de arm moet worden genomen’.⁵²

Wanneer steeds meer gevallen onder de vrije advocaatkeuze vallen, zal ook de premie van de rechtsbijstandverzekering stijgen.

Om te voorkomen dat de rechtsbijstandsverzekeraar het recht van vrije advocaatkeuze ten onrechte inperkt, moet deze er volgens artikel 4:68 Wft voor zorgen dat in de verzekeringsovereenkomst uitdrukkelijk wordt voorzien in een scheidsrechtelijke procedure. In de praktijk komt dit neer op een geschillenregeling op grond waarvan de verzekerde op kosten van de rechtsbijstandsverzekeraar aan een derde (doorgaans een advocaat) een second opinion kan vragen over de haalbaarheid van de zaak. De belangen van de verzekerde zijn daarmee mijns inziens voldoende gewaarborgd.

6. Verruiming en betaalbaarheid

Al met al is de vrije advocaatkeuze in de loop der jaren steeds verder verruimd. Het is de vraag of en hoe ver de vrije advocaatkeuze in de toekomst nog verder zal worden verruimd. Over de laatste verruiming, waarbij is geoordeeld dat ook voor buitengerechtelijke bemiddeling vrije advocaatkeuze geldt, is het laatste woord in ieder geval nog niet gezegd. De rechtsbijstandverzekering verandert door de verruiming steeds meer van kleur van een naturaverzekering naar een kostenverzekering.⁵³ Een belangrijk argument van rechtsbijstandsverzekeraars hiertegen – en tegen verdere verruiming – die ook in de klachtenprocedure bij het Kifid naar voren kwam, is de betaalbaarheid van de rechtsbijstandverzekeringen. Wanneer steeds meer gevallen onder de vrije advocaatkeuze vallen, zal ook de premie van de rechtsbijstandverzekering stijgen. De gemiddelde premie bedraagt thans € 12 per maand.⁵⁴ Belangrijk is dat de rechtsbijstandverzekering betaalbaar blijft.⁵⁵ Hoe dit belang zich verhoudt met het belang van de vrije advocaatkeuze, die tezamen het algemene belang van de rechtsbescherming zouden moeten dienen, zal de toekomst moeten uitwijzen.

51 Zie: <https://bit.ly/35d3Myh>.

52 HvJ EU 7 november 2013, zaaknr. C-442/13, ECLI:EU:C:2013:717 (*Sneller/DAS*), r.o. 23.

53 D.B. Holthinrichs, ‘Vrije advocaatkeuze en de rechtsbijstandverzekering’, *Maandblad voor Vermogensrecht* 2020, afl. 7/8, p. 273-279.

54 Zie: <https://bit.ly/3pzuiv6>.

55 Ook door D.B. Holthinrichs is dit probleem gesignaleerd, waardoor hij pleit voor een minder ruime uitleg van de vrije advocaatkeuze. Zie daarover ook zijn proefschrift: *Vrijheid verzekerd? Een onderzoek naar de reikwijdte van de vrije advocaatkeuze in rechtsbijstandverzekeringen*, Open Universiteit, 2018; zie <https://bit.ly/2RBiEDi>.